

آلبرت برناردی و رضا معتمدی

وکلاهی پایه یک دادگستری

آیین رفتار حرفه‌ای برای وکلای مدافع دادگاه کیفری بین‌المللی^۱

• اطلاعات مربوط به پیشینه آیین (Code) رفتار حرفه‌ای وکلا دادگاه کیفری

بین‌المللی

۱- مقدمه کلی

اساسنامه رم (statute) به صراحت به آیین رفتار اشاره نمی‌کند. تنها در اصل هشتم قواعد داری و ادله اثبات دعوی^۲ بشرح ذیل از آیین رفتار سخن به میان آمده است:

«مقام ریاست [دادگاه] براساس پیشنهاد مدیر دفتر^۳ و پس از تبادل نظر با دادستان پیش‌نویسی از آیین رفتار حرفه‌ای وکلای را تهیه و تنظیم خواهد کرد. مدیر دفتر در تهیه این پیشنهاد طبق اصل ۲۰ و تبصره ذیل اصل ۳ مشورت‌های لازم را خواهد کرد. سپس این پیش‌نویس طبق پاراگراف ۷ از ماده ۱۱۲ جهت اتخاذ تصمیم مقتضی به مجمع دولت‌های شرکت‌کننده تسلیم خواهد گردید. اصل بیستم ضمن طرح روند مشورت به ویژه متذکر می‌گردد که:

«در خصوص اهدافی چون اداره معاضدت قضائی طبق اصل بیست و یک و ایجاد

۱ - این متن تا پایان ماده ۷ توسط آقای رضا معتمدی و از ماده ۸ تا پایان توسط آقای آلبرت برناردی اعضای کمیسیون بین‌المللی ترجمه شده است.

2- Rules of procedure and evidenc

3- Registrar

آیین رفتار حرفه‌ای طبق اصل ۸ مدیر دفتر در صورت اقتضاء با هر دستگاه مستقل که نمایندگی وکلا یا کانون‌های حقوقی را به عهده دارد از جمله هر دستگاهی که مجمع عمومی دولت‌های شرکت کننده در ایجاد و استقرار آن مساعدت کند، مشورت خواهد کرد.

در طرح اولیه‌ای که توسط کمیسیون تدارکاتی در پنجم اکتبر ۲۰۰۱ اتخاذ گردید چنین آمده است: «تهیه و تصویب آیین‌نامه‌ها و مقررات موقتی داخلی که برای شروع سریع فعالیت‌های ضروری دادگاه طی دوران اولیه‌ای تشکیل آن لازم هستند...»

این آیین‌نامه‌ها و مقررات موقتی مشتمل بر یک آیین رفتار موقتی برای کلیه کارکنان و از جمله وکلای مدافع است. در این گزارش به تهیه پیش‌نویس آیین رفتار ویژه وکلای دادگستری و نمایندگان اشاره گردیده است.

البته صحیح‌تر آن است که وضع آیین رفتار برای وکلا در ارتباط با تنظیم دستورالعمل‌های اولیه در خصوص تعیین وکلای مدافع و مقررات دادگاه در نظر گرفته شود. این مقررات و دستورالعمل‌ها موجب می‌گردد بر روابط بین وکیل مدافع و دادگاه نظارتی فراگیر اعمال گردد. بنابراین آیین رفتار وکلا باید با این دستورالعمل‌ها و مقررات به خوبی هماهنگ باشد تا استحکام و سازگاری متقابل آن‌ها را تضمین کند.

شروط مندرج در آیین دادرسی و ادله اثبات دعوی نشان می‌دهد که اساسنامه نسبت به ایجاد و وضع مقررات و قواعد با اتکاء به شیوه‌های مشاورت داخلی و خارجی نگرشی جامع داشته است.

شایان ذکر است که این قواعد بیشتر بر ضرورت ایجاد یک آیین رفتار حرفه‌ای نظر دارد تا بر نحوه کار وکلا مدافع. بنابراین صرف نظر از این که یک آیین مجزا و یا آیین‌های جداگانه‌ای ایجاد یا اتخاذ گردیده باشد بیشتر باید به این موضوع توجه گردد که چه نوع ضوابط^۱ یکسانی باید بر دادستان، و وکلای مدافع اعمال گردد و کدام مقررات باید مختص هر یک از آنان باشد.

۲- اصول حاکم

در تهیه آیین رفتار رهنمودهای کلی ذیل باید حاکم باشد:

الف - توازن منافع: آیین رفتار حرفه‌ای باید به منظور حمایت از رسیدگی شایسته و ایجاد توازن منافع کلیه طرفین دادرسی یک ساختار جامع و فراگیر ایجاد کند. در این ساختار خواننده دعوی باید جنبه محوری داشته باشد. آیین رفتار همچنین باید محیطی ایجاد نماید که امکان دهد وکلا هم در امر دفاع هم در امر تعقیب استقلال حرفه‌ای خود را حفظ کنند.

معمولاً اصول حرفه‌ای در ارتباط با صلاحیت، جدیت، نگهداری اسرار، صراحت بیان در دادگاه، رعایت انصاف و احترام نسبت به وکلا طرف و قدرت درک تعارض منافع، تعریف می‌شود. همین طور وکلا، از موقعیت خویش برای کسب درآمد مالی خود یا اشخاص ثالث بهره‌گیری نکنند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ب - ارزش‌های محوری: آیین رفتار باید ارزش‌های محوری سازمان را ارتقاء دهد. برای دادگاه کیفری بین‌المللی مصالح مربوط به اجرای عدالت و حمایت همه جانبه از جریان صحیح رسیدگی قضائی از اصول بنیادی ارزش‌های محوری دادگاه به شمار می‌آید و بر منافع هر یک از طرفین برتری دارد. برای دادگاه کیفری بین‌المللی این ارزش‌های محوری تماماً با اندیشه توازن منافع به شرحی که در بالا گفته شد، در هم تنیده است.

ج - کمک به حقوق کیفری بین‌المللی: همچنان که در مورد آیین دادرسی و ادله اثبات دعوی صادق است. آیین رفتار باید درصد ایجاد توازن بین سنت‌های متعارض حقوق مدون و عرفی حاکم بر اجرای صحیح حقوق کیفری باشد. آیین رفتار باید بر مبنای مقررات مربوط به آیین دادرسی و ادله اثبات دعوی و با ایجاد توافق خلاق بین این دو نظام حقوقی به نحوی پی‌ریزی گردد که با ماهیت منحصر به فرد دادگاه منطبق باشد.

ح - بی‌طرفی در دادرسی: آیین نامه باید درصد اعمال ضوابط یکسان حرفه‌ای و استقلال برای کلیه وکلا در دادگاه باشد. باید درصد ایجاد یک نظام واحد برای کنترل رفتار وکلا که به نوبه خود امری انعطاف‌پذیر، کارا و منطقی است برآید. این اقدام به ویژه در خصوص هر سازمانی که برای تقویت آیین رفتار ایجاد می‌گردد و هدفش نظارت بر

تعارضات احتمالی منافع است می تواند صحت داشته باشد.

این سازمان‌ها باید در درون خود فاقد جنبه‌های تبعیض آمیز بوده و قادر باشند به تعارض بین وکلا و موکلین و نیز تعارض بین وکلا و کانون‌های ملی وکلا و یا اختیارات این کانون‌ها و هم چنین تعارضات بین وکلا و دادگاه توجه کافی مبذول کند.

۵- شفای دادرسی: آیین رفتار باید با وضع قواعد دادرسی صریح و منجز به ارتقاء حل و فصل منصفانه تعارضات بین وکلا و دادگاه، بین وکلا و موکلان آن‌ها و بین وکلا و کانون‌های ملی وکلا و یا اختیارات این کانون‌ها کمک کند.

۶- مناسبات با سایر نهادهای حقوقی: در آیین رفتار باید مناسبات بین این آیین و سایر نهادهای حقوقی به ویژه مقررات دادرسی و ادله اثبات دعوی، دستورالعمل‌های مربوط به معاضدت قضائی و قواعد حاکم بر دادگاه بروشنی و صراحت مورد توجه قرار گرفته باشد.

۷- دامنه شمول آیین رفتار: این امر باید مشخص گردد که آیا آیین رفتار در شکل موقتی خود هنگامیکه وکلا در پرونده‌هایی در دادگاه قبول وکالت کرده‌اند و قبل از آن که ریاست دادگاه فرصت نهائی کردن آیین و ارسال آن به مجمع دولت‌های شرکت کننده برای اتخاذ تصمیم را داشته باشد، می تواند قابلیت اجرا داشته باشد یا خیر. از طرف دیگر باید آیین رفتار را در پرتو ایجاد مقررات مربوط به کارکنان دادگاه و آیین رفتار کارکنان دفتر دادستان مورد بررسی قرار داد تا مطمئن شویم که همان ضوابط اصول حرفه‌ای و استقلال به روشنی و صراحت مورد توجه قرار گرفته است یا خیر.

• آیین رفتار حرفه‌ای برای وکلا مدافع دادگاه کیفری بین‌المللی

۱- مقدمه

این آیین اختصاراً تدوین شده است تا:

۱. وکلا همانند وکلای حرفه‌ای دادگستری از ضوابط ممتاز رفتار حرفه‌ای برخوردار باشند.

۲. نقش وکلا بعنوان وکلای مدافع متخصص در اجرای عدالت ایجاب می نماید که آنان شرافتمندانه، منصفانه، ماهرانه، با پشتکار و با شجاعت رفتار کنند.

۳. وکلا در برابر دادگاه و موکل وظیفه دارند به طور مستقل و در جهت اجرای عدالت و حفظ بیشترین منافع موکل اقدام کنند.

۴. وکلارا می‌توان طبق اصل ۲۷ قواعد دادرسی و ادله اثبات دعوی و مواد ۴۶ و ۴۷ اساسنامه رم تحت تعقیب انتظامی قرار داد. بنابراین ضروری است وکلا از حقوق و تعهدات خود در برابر دادگاه آگاه باشند. به منظور اهداف فوق، این آیین رفتار و مواد مربوط به آن تهیه و تنظیم گردیده است.

۲- مقدمات

ماده ۱- تعاریف

۱. در این آیین رفتار تعاریف ذیل بکار می‌رود مگر آن که متن مقررات مندرج در آن تفسیری مخالف را ایجاب کند:

«موکل» - به متهم، مظنون، بازداشتی، شاهد، شاکی خصوصی یا سایر اشخاصی که برای آن‌ها وکیل تعیین می‌گردد تا در دادگاه از آنان دفاع نمایند اطلاق می‌گردد.

«وکیل» - به هر شخص اطلاق می‌گردد که در زمینه حقوق بین‌المللی یا کیفری و شیوه دادرسی صلاحیت داشته باشد و دارای تجربیات لازم خواه بعنوان قاضی، یا وکیل و یا در سایر سمت‌های مشابه در دادرسی کیفری اصل ۲۲ قواعد دادرسی و ادله اثبات دعوی باشد و:

الف) وکالتنامه خود را در دفتر دادگاه ثبت کرده باشد.

ب) برای وکالت از مظنون، متهم بازداشت شده یا شهود منصوب گردیده باشد.

هر اشاره‌ای به وکیل شامل همکاران وی منفرداً یا مجتمعاً نیز خواهد بود.

«دادگاه» - عبارتست از دادگاه کیفری بین‌المللی که از سال ۱۹۹۸ به وسیله سازمان ملل و کنفرانس مربوط به ایجاد دادگاه کیفری بین‌المللی و نیز قطعنامه شماره [] ایجاد گردیده است.

«دستورالعمل» - به دستورالعمل در خصوص نصب وکیل مدافع اطلاق می‌گردد.

«مقررات» - به مقررات اتخاذ شده از طرف دادگاه در تاریخ [] به شرح اصلاحیه اطلاق می‌گردد.

«قواعد» - عبارتست از قواعد دادرسی و ادله اثبات دعوی که از طرف دادگاه اعمال و

اتخاذ می‌گردد.

«اساسنامه» - عبارتست از اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی رم که از طرف قطعنامه شماره [] تصویب گردیده است.

۲. در صورت وجود هرگونه تعارض بین این آیین و دستورالعمل یا قواعد، مقررات دستورالعمل یا قواعد حسب مورد حاکم خواهد بود.

۳. هر اصطلاحی که در این آیین‌نامه تعریف نشده باشد دارای همان معنی است که اساسنامه یا قواعد به آن داده است.

۴. با وجود آن‌که وکلا مقید به ضوابط این آیین‌نامه می‌باشند معهذا این آیین را نباید به عنوان یک آیین رفتار کامل و مفصل برای وکلا به حساب آورد. دادگاه می‌تواند برحسب صلاحیت ذاتی خود ضوابط و الزامات دیگری در خصوص رفتار وکیل اعمال کند.

۵. این آیین رفتار باید به نحوی قرائت و اعمال گردد که به مؤثرترین شکل به اهداف خود نایل گردیده و موجبات حمایت ارزش‌های مندرج در این مقدمه را فراهم آورد.

۶. مقررات عمومی این آیین نباید به دلیل هر نوع شروط ویژه یا هر نوع تعبیر و تعدیل به نحو مضیق قرائت یا اعمال گردد.

۷. به کلمات مفرد معنی جمع اطلاق می‌گردد و برعکس.

این آیین رفتار در تاریخ [] به مرحله اجرا در می‌آید.

ماده ۳ هدف کلی و کاربرد

۱. هدف کلی این آیین عبارتست از فراهم کردن ضوابط رفتار وکلا که مناسب اجرای صحیح و منصفانه عدالت باشد.

۲. کاربرد این آیین همان طور که در ماده (۱) آن تعریف گردیده برای وکلا است.

۳. تعهدات کلی وکلا نسبت به موکلین

ماده ۴- حدود اختیارات و فسخ وکالت

۱. وکیل هیچ پرونده‌ای را به عهده نخواهد گرفت مگر آن‌که:

الف) طبق دستورات کتبی موکل باشد.

ب) پرونده طبق قواعد و دستورالعمل از طرف مدیر دفتر به وکیل ارجاع گردیده

باشد یا.

ج) این دستورات به هر شکل دیگری طبق مفاد اساسنامه، قواعد، مقررات و یا دستورالعمل‌ها داده شود.

۲. وکیل مکلف به ارائه مشورت و قبول نمایندگی از موکل است مگر آن که قانوناً از طرف او عزل شده باشد یا موضوع مطروحه در دادگاه پس از طی کلیه مراحل از جمله تجدیدنظر به تصمیم نهائی منجر گردیده باشد یا وکیل استعفاء دهد یا به هر دلیل موجه دیگر از طرف دادگاه برکنار گردد. هر نوع کناره‌گیری وکیل باید به نحوی انجام شود که کمترین تأثیر منفی بر منافع موکل بگذارد.

۳. وکیل باید هنگام دفاع از موکل:

الف) با موکل در خصوص اهداف وکالت خود و طرفی که این اهداف تأمین می‌گردد مشورت نماید.

ب. به تصمیم موکل در خصوص چنین اهدافی، اگر مغایر وظایف وکیل طبق آیین رفتار و نیز قضاوت حرفه‌ای شایسته در مورد وکیل نباشد، وفادار بماند.

۴. وکیل نباید به موکل مشورتي دهد یا کمکی کند که منجر به رفتاری گردد که وکیل آن را ناقض اساسنامه، قواعد، مقررات یا آیین رفتار می‌داند.

۵. وکیل نباید وکالت هیچ پرونده‌ای را که می‌داند یا باید بداند که صلاحیت وکالت آن را ندارد به عهده بگیرد. وکیل نباید هیچ نوع دستوری را قبول نماید مگر آن که قادر به اجرای این دستورات با توجه به حجم کارهای ارجاعی خود باشد.

ماده ۵ صلاحیت و استقلال

۱. وکیل باید در قبول وکالت موکل:

الف) با صلاحیت، مهارت، دقت و شرافت عمل کند.

ب) نظر مستقل حرفه‌ای خود را بیان نماید و مشورت صریح و شرافتمندانه بدهد.

۲. وکیل نباید:

الف) اجازه دهد استقلال، شرافت و آزادی مطلق وی تحت فشارهای خارجی مورد

مصالحه قرار گیرد.

ب) عملی نماید که نشانه مصالحه استقلال حرفه‌ای وی باشد.

ب) بخاطر خشنودی موکل، دادگاه یا اشخاص ثالث ضوابط حرفه‌ای خود را مورد مصالحه قرار دهد.

ماده ۶ جدیدت

وکیل باید برای حمایت از بیشترین منافع موکل با جدیدت از موکل دفاع نماید. وکیل باید در چهارچوب وکالت قانونی خود کلیه وظایف متقبله را به سرانجام برساند مگر این که وکالت وی فسخ یا از وکالت برکنار شده باشد.

ماده ۷ ارتباط با وکیل

وکیل باید موکل را از وضعیت پرونده مطروحه در دادگاه که موکل در آن ذینفع است مطلع نگاه داشته و بلافاصله به کلیه درخواست‌های منطقی موکل در خصوص کسب اطلاع پاسخ مثبت دهد. وکیل باید مسئولیت شخصی اجرای دستورات موکل را بر عهده بگیرد.

ماده ۸ رازداری

۱. وکیل باید رازداری کلیه اطلاعاتی را که در مورد موکل خویش به دست می‌آورد حتی پس از آن که وکالت وی خاتمه پذیرد رعایت نماید.

۲. وکیل قطع نظر از آن که روابط وکالتی با موکل ادامه یابد باید رازداری امور مربوط به موکل خود را نگاهداری کرده و براساس بند ۳ باید از انجام امور زیر خودداری ورزد: الف) اطلاعاتی را که به صورت محرمانه به وکیل سپرده شده است نزد هر شخص دیگری افشا نماید. ضمن آن که وکیل می‌تواند اطلاعات مزبور را در اختیار همکاران و کارمندان دفتر خود در جریان ارائه خدمات حرفه‌ای به موکل خود قرار دهد.

ب) این گونه اطلاعات را به زبان موکل خود و یا به سود شخص خود یا موکل دیگری بازگو کند.

۳. با وصف مراتب مندرج در بند (۲) وکیل می‌تواند اطلاعات محرمانه‌ای را که به اعتماد وی سپرده شده است در موارد زیر افشا نماید:

الف) وقتی در این باره با موکل مشاوره کامل به عمل آمده و موکل کتباً به آن رضایت داده باشد.

ب) وقتی موکل خود عالماً موضوع را به شخص ثالثی بازگو کرده و شخص ثالث دلیل

آن را اقامه کرده باشد.

ج) وقتی چنین امری برای اقامه در قبال یک اتهام جنایی یا انتظامی یا دعوی حقوقی که علیه وکیل یا همکاران و کارمندان وی طرح شده باشد ضروری تلقی شود.

د) وقتی برای ممانعت از عملی که وکیل به طور معقول عقیده دارد که:

۱. می‌تواند در کشوری که ممکن است وقوع پیدا کند یا برطبق قوانین و مقررات مربوط عمل جنایی تلقی گردد.

۲. می‌تواند منتهی به فوت یا جرح عمده بدنی به هر شخصی شود مگر آن که اطلاعات مزبور افشا گردد.

۳. وکیل باید از همکاران، کارمندان و هر شخص دیگری که توسط وکیل در جریان انجام وظائف حرفه‌ای برای موکل تعیین شده باشد بخواهد که همان تعهد رازداری را که در این ماده (۸) ذکر شده است حتی پس از خاتمه یافتن وکالت از این گونه موکل رعایت کند.

ماده ۹- تعارض منافع

۱. وکیل در قبال دادگاه و موکل وظیفه دارد که در کلیه اوقات به طور مستقل عمل نماید. هرگاه بین وظیفه وکیل در انجام خدمت به نفع موکل و به نفع عدالت تعارضی به وجود آید. مورد اخیر ترجیح خواهد داشت. وکیل باید این گونه منافع را به منافع خود یا هر شخص و سازمان دیگر یا دولت مقدم بشمرد.

۲. وکیل باید مراقبت لازم به عمل آورد تا یقین حاصل شود که هیچ تعارض منافی وجود ندارد. وقتی درباره این تعارض شبهه‌ای وجود داشته باشد باید این تعارض در قبال منافع شخصی خود وکیل حل و فصل شود.

۳. وکیل باید از قبول وکالت موکل در ارتباط با هر موضوعی که خود به عنوان دادرسی یا کارمند دادگاه یا هر سمت دیگری در آن شرکت داشته است خودداری کند مگر آن که مدیر دفتر پس از مشاوره با طرفین نسبت به آن رضایت دهد.

۴. وکیل یا مؤسسه حقوقی وی باید از وکالت موکل درباره امور زیر خودداری کند:

الف) بین منافع این گونه موکل یا موکلین دیگر تعارض یا خطر عمده تعارض وجود

داشته باشد.

ب) موضوع عیناً یا به طور عمده مربوط به موضوع دیگری باشد که وکیل یا مؤسسه حقوقی وی قبلاً وکالت موکل دیگری را داشته (که به نحو اختصار «موکل قبلی» نامیده می‌شود) و منافع موکل عملاً با منافع موکل قبلی در تضاد است، مگر آن که وکیل و موکل قبلی پس از مشاوره نسبت به آن رضایت دهند.

ج. قضاوت حرفه‌ای وکیل از طرف موکل تحت تأثیر منفی موارد زیر قرار گرفته یا به طور معقول احتمال چنین تأثیری وجود داشته باشد:

- مسؤولیت‌ها یا منافع وکیل در قبال یک شخص ثالث،

- منافع مالی، تجاری، ملکی یا شخصی خود وکیل.

۵. وکیل باید از قبول حق الزحمه وکالت موکل از منبع دیگری غیر از خود موکل خودداری نماید. مگر آن که:

الف) موکل پس از مشاوره نسبت به آن ابراز نماید.

ب) مغایرتی با نظر حرفه‌ای استقلال وکیل یا رابطه وکیل و موکل نداشته باشد.

۶. وکیل باید از قبول حق الوکاله وکالت تسخیری از منبع دیگری غیر از دادگاه خودداری به عمل آورد.

۷. هرگاه تعارض منافع به وجود آید وکیل باید:

الف) مراتب را به طور سریع و کامل به موکلی که در کار وی مؤثر خواهد بود اطلاع دهد.

ب) یا:

۱. از وکالت موکلی که منافع وی تحت تأثیر قرار خواهد گرفت خودداری کند.

یا آن که:

۲. رضایت این گونه موکلین را کتباً و به طور کامل جهت ادامه وکالت از آنان اخذ نماید. مشروط بر آن که رضایت مزبور به نظر وکیل لطمه‌ای به اجرای عدالت وارد نکند.

ماده ۱۰- موکلین احتمالی

وکیل باید از انجام اعمال زیر خودداری نماید:

الف) برقراری تماس با یک موکل احتمالی یا منسوبین و آشنایان وی به منظور

دریافت کار از چنین موکل احتمالی.

ب) برقراری ارتباط گمراه کننده یا فریبنده درباره ارائه خدمات وکیل به یک موکل احتمالی، منسویین و آشنایان وی.

ماده ۱۱- ترتیبات مالی بین وکیل و موکل

۱. وکیل منصوب باید از انتقال قطعی کلیه یا قسمتی از حق الوکاله خود در ارتباط با وکالت از یک موکل یا هر نوع وجوه و اموال دیگر را به این موکل، منسویین، آشنایان وی یا هر شخص یا سازمان ثالث که موکل در آن سود برده یا دارای منافع شخصی است خودداری کند.

۲. وکیل منصوب باید از اعطای وام یا انتقال موقت تمامی یا قسمتی از حق الوکاله خود در ارتباط با وکالت از یک موکل یا هر نوع وجوه و اموال دیگر را به این موکل، منسویین آشنایان وی یا هر شخص یا سازمان ثالث که موکل در آن سود برده یا دارای منافع شخصی می‌باشد خودداری کند.

۳. وکیل منصوب باید از استقراض وجه یا مال از موکل خودداری نماید.

۴. فرض بر این که موکل مطابق بندهای ۱ و ۲ دارای منافع نزد شخص ثالث، سازمان یا دولت باشد وقتی مصداق دارد که موکل از آن انتقال سود شخصی و مستقیم کسب کند.

۵. بند ۱ الی ۴ شامل انتقال موقت یا دائم ارقام دارای ارزش قلیل که درباره کیفیت آن توسط مدیر دفتر نظر داده می‌شود نخواهد بود.

۶. وکیل نباید در موضوعی که وکالت آن را انجام می‌دهد سود مالی کسب کند.

۷. وکیل هرگز نباید وجود موکل را با وجود خود، کارفرما یا مؤسسه حقوقی خویش ترکیب نماید و باید همواره بتواند جوهری را که به حساب موکل نگاه داشته‌اند پرداخت کند. وکیل باید از نگاهداری وجود دریافتی برای موکل را بیش از مدتی که مطلقاً ضرورت داشته باشد خودداری کند.

۸. برآورد حق الوکاله وکیل که توسط موکل پرداخت می‌گردد باید قبلاً به طور کامل به

موکل اعلام شده و منصفانه و معقول تعیین شود.

ماده ۱۲- ناتوانی موکل

هرگاه موکل قادر به اخذ تصمیمات معقول درباره وکالت خویش به علت صغر سن، اختلال مشاعر یا دلایل دیگر نباشد وکیل باید:

الف) مراتب را به رییس یا متصدی دادگاه اعلام نماید.

ب) اقدامات لازم را برای تضمین وکالت مناسب از چنین موکل محجور انجام دهد.

ج) تا حدی که به طور معقول امکان پذیر باشد روابط عادی وکیل و موکل را با این گونه موکل حفظ کند.

ماده ۱۳- نگاهداری حساب وقت

وکیل باید با حسن نیت حساب مدتی را که برای انجام یک موضوع حقوقی انجام داده است، ضمن تهیه صورت مشروح از وقت مزبور و همچنین هزینه‌هایی را که به نحوی که مدیر دفتر تعیین کرده است نگاهداری کند.

● روش وکالت در دادگاه**ماده ۱۴- قواعد دادرسی**

۱. وکیل همواره باید مطابق قواعد و روش‌هایی که دادگاه در جریان دادرسی تعیین می‌نماید عمل کرده و آیین دادرسی صحیح را مورد نظر قرار دهد.

۲. وکیل باید از انجام اعمال زیر خودداری کند، مگر آن که قواعد این آیین‌نامه یا مقررات دادگاهی را که به دادرسی رسیدگی می‌کند اجازه انجام آن را بدهد:

الف) ارتباط با دادرسی یا متصدی دادگاه درباره جریان رسیدگی به موضوعی که وی وکالت آن را به عهده دارد بدون آن که مراتب را قبلاً به وکیل طرف دادرسی اعلام کند.

ب) تسلیم مدارک، لوایح یا اوراق مربوط به دادرسی دادگاه در دعاوی مربوط به موکل خود بدون اطلاع به وکیل طرف دعوی.

ماده ۱۵- صداقت در قبال دادگاه

۱. وکیل برای اقامه و انجام دعوی شخصاً مسؤولیت دارد و باید قضاوت شخصی خویش را درباره کیفیت و هدف اظهارات خود و سؤالات مطرح شده مبنای کار قرار دهد.

۲. وکیل نباید دادگاه را فریب داده یا آگاهانه برای گمراهی دادگاه اقدام کند.
۳. وکیل باید هر چه زودتر برای تصحیح اشتباه در بیان خود طی جریان دادرسی در دادگاه پس از استحضار از آن اشتباه اقدام به عمل آورد.

ماده ۱۶- اعتبار دلیل

وکیل باید در کلیه اوقات اعتبار و صحت دلایل ابرازی را اعم از آن که کتبی، شفاهی یا به طرق دیگر اقامه شده باشد نگاهداری کند.

ماده ۱۷- بیطرفی دادگاه

۱. وکیل باید کلیه تدابیر لازم را برای حصول اطمینان از این که اقدامات وی مسیر جریان دادرسی را منحرف نمی‌کند اتخاذ کند.

۲. وکیل نباید با توسل به طرق نامناسب در مقام اعمال نفوذ دادرس یا کارمند دیگر دادگاه برآید.

ماده ۱۸- وکیل به عنوان گواه

وکیل باید از شرکت در هر موضوعی که احتمالاً ممکن است به عنوان گواه حضور پیدا کند خودداری نماید.

• وظایف وکیل نسبت به سایر اشخاص

ماده ۱۹- رفتار با انصاف و ادب نسبت به طرف دعوی و وکیل وی

۱. وکیل باید کلیه وکلایی را که در ارتباط با جریان دادرسی حضور یافته یا وکالت می‌نمایند به عنوان همکاران حرفه‌ای شناخته و با انصاف و ادب نسبت به آن‌ها و موکلین ایشان عمل کند.

۲. وکیل باید از ارتباط با موکل دیگری خودداری کند، مگر به وسیله یا با اجازه وکیل موکل نامبرده.

ماده ۲۰- رفتار با اشخاص فاقد سمت

۱. هرگاه وکیلی در مقام وکالت از یک موکل یا شخصی که فاقد سمت وکالت طرف مقابل می‌باشد سر و کار داشته باشد باید از اظهار نظر به آن شخص که موجب امکان تعارض با حقوق و منافع موکل خویش گردد خودداری نماید.

۲. وکیل موظف است درباره نقشی که درباره موضوع دادرسی ایفا می‌کند و حقوق اشخاص برای تعیین یا مشاوره با وکیل مطابق قواعد دادگاه و به طور کلی درباره ماهیت وکالت به طرف فاقد سمت تذکر دهد. این تذکر باید قطع نظر از این که تعارض با منافع موکل خود وجود داشته یا امکان وجود آن داشته باشد داده شود.

• حفظ حرمت حرفه وکالت

ماده ۲۱. موارد اختلاف

هر گاه اختلافی بین این آیین‌نامه و هر آیین‌نامه دیگری درباره رفتار و مسؤولیت حرفه‌ای که وکیل مکلف به رعایت آن است وجود داشته باشد مقررات این آیین‌نامه در ارتباط با آداب وکیل در برابر دادگاه حاکم خواهد بود. در صورت بروز اختلاف ناشی از مقررات این آیین‌نامه و سایر مقررات رفتار و مسؤولیت حرفه‌ای متصدی ثبت دعاوی کوشش خواهد کرد با انجام مشاوره با طرفین مربوط موجبات تسهیل رفع اختلاف را فراهم نماید.

ماده ۲۲. اعمال مخالف اخلاق

از جمله مواردی که مخالف اخلاق وکالتی محسوب می‌گردند عبارتند از:
 الف) اقدام یا کوشش برای اقدام به نقض این آیین‌نامه یا معاونت آگاهانه در نقض یا کوشش برای آن یا ترغیب شخص دیگری برای نقض یا کوشش برای آن توسط اعمال شخص ثالث.
 ب) اقدام به یک عمل جنایی که روی شرافت، اعتماد یا درستکار بودن وکیل تأثیر نامطلوب باقی بگذارد.

ج) انجام عملی که متضمن بی‌شرافتی، خدعه، فریب یا سوء تعبیر شود.
 د) انجام عملی که موجب مورد لطمه به اجرای صحیح عدالت در دادگاه شود.
 ه) توسل به اعمال نفوذ روی دادرس یا کارمند دیگر دادگاه از طریق اقداماتی که به موجب قانون، قواعد دادرسی دادگاه جنایی بین‌المللی یا این آیین‌نامه ممنوع می‌باشد.
 و) اتخاذ هر روش دیگری که روی وکیل به عنوان یک وکیل شایسته اثر منفی باقی بگذارد.

ماده ۲۳. تسلیم گزارش درباره عمل خلاف

وکیل باید در موارد زیر گزارش عمل خلاف را به سازمان مربوطه جهت اجرای انتظامی تسلیم نماید:

الف) هر گاه وکیلی اطلاع حاصل نماید که وکیل دیگری مقررات این آیین‌نامه را نقض کرده است.

ب) هر گاه این نقض یا عمل خلاف درباره شرافت، قابل اعتماد بودن و شایستگی وکیل طرف ایجاد تردید و شبهه نماید.

ج) اطلاع وکیل از این نقض مقررات مشمول مفاد ماده ۸ نمی‌باشد.

ماده ۲۴. اجرا

وکیل باید از اجرای هر گونه مقررات انتظامی که ممکن است توسط دادگاه مطابق قواعد مصوب صورت پذیرد به طور کامل تبعیت کند.

ماده ۲۵. تغییر و اصلاح

این مقررات ممکن است توسط مدیر دفتر پس از تبادل نظر با دادرسان و بازپرس و مطابق روش مشاوره در بند ۳ ماده ۲۰ قواعد دادگاه جنایی بین‌المللی مورد اصلاح و تغییر واقع شود. هر گونه اصلاح و تغییر عطف به ماسبق نخواهد بود.

• منابع

- قواعد رفتار حرفه‌ای و منابع مربوط زیر در تنظیم این مقررات مورد توجه قرار گرفته است:
۱. دادگاه جنایی بین‌المللی برای یوگوسلاوی. آیین‌نامه قواعد رفتار حرفه‌ای وکیل مدافع که در دادگاه بین‌المللی حضور پیدا می‌کند.
 ۲. دادگاه جنایی بین‌المللی برای رواندا، قواعد رفتار حرفه‌ای وکیل مدافع.
 ۳. کانون بین‌المللی وکلای دادگستری، مقررات بین‌المللی قواعد اخلاقی.
 ۴. کانون‌های وکلای دادگستری اتحادیه اروپا، آیین‌نامه رفتار وکلای دادگستری در اتحادیه اروپا.
 ۵. کانون وکلای دادگستری نیویورک، آیین‌نامه مسؤلیت حرفه‌ای وکیل دادگستری.